

sygn. akt I ACz 1511/12

POSTANOWIENIE

Dnia 11 października 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie, I Wydział Cywilny, w składzie:

Przewodniczący: SSA Paweł Rygiel

Sędziowie: SSA Piotr Rusin

SSA Teresa Rak

po rozpoznaniu w dniu 11 października 2012 r. w Krakowie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K.

przeciwko J. W. (...) Spółce Akcyjnej w Z.

o zobowiązanie wspólnika spółki z ograniczoną odpowiedzialnością do złożenia oświadczenia woli

na skutek zażalenia strony pozwanej na postanowienie Sądu Okręgowego w Krakowie, IX Wydział Sąd Gospodarczy, z dnia 16 lipca 2012 r., sygn. akt IX GC 418/12

postanawia:

- 1. oddalić zażalenie,***
- 2. pozostawić Sądowi I instancji rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego.***

sygn. akt I ACz 1511/12

UZASADNIENIE

postanowienia z dnia 11 października 2012 r.

Sąd Okręgowy w Krakowie, IX Wydział Sąd Gospodarczy, postanowieniem z dnia 16 lipca 2012 r., sygn. akt IX GC 418/12, udzielił zabezpieczenia roszczeniu strony powodowej o złożenie przez stronę pozwaną oświadczenia woli poprzez ustanowienie zakazu zbywania przez stronę pozwaną prawa użytkowania wieczystego nieruchomości w postaci działki nr (...) (dotychczasowej działki nr (...)) o powierzchni 0,8509 ha, położonej w K. wraz z odrębną własnością budynku oraz nakazanie wpisania stosownego ostrzeżenia w księdze wieczystej o toczącym się postępowanie w niniejszej sprawie o sygn. akt IX GC 418/12.

W uzasadnieniu postanowienia Sąd Okręgowy wskazał, że pozwana spółka (...). W. (...) S.A. w Z. jest współnikiem powodowej spółki (przysługuje jej 4 171 zł udziałów po 50 zł każdy, tj. łącznie o wartości 208 550 zł). Zgodnie z umową spółki z ograniczoną odpowiedzialnością zawartą w dniu 17 grudnia 1999 r. poprzednik prawny pozwanej spółki zobowiązał się w ramach pokrycia wkładu przenieść na tworzoną spółkę z o.o. prawo użytkowania wieczystego nieruchomości w postaci działki nr (...) (dotychczasowej działki nr (...)) o powierzchni (...)ha położonej w K. wraz z odrębną własnością budynku. Zobowiązanie to nie zostało przez pozwaną spółkę wykonane, albowiem w wyniku uzgodnienia treści księgi wieczystej nr (...) prowadzonej dla wyżej opisanej nieruchomości z rzeczywistym stanem prawnym J. W. (...) S.A. w Z. została wpisana w miejsce powodowej spółki jako podmiot uprawniony z tytułu prawa użytkowania wieczystego. W tym stanie rzeczy, w ocenie Sądu Okręgowego, można uznać, iż roszczenie

dochodzone przez powódkę zostało uprawdopodobnione w rozumieniu art. 730¹ §1 k.p.c. Uprawdopodobniony został również interes prawny powodowej spółki w zabezpieczeniu roszczenia, albowiem w wypadku rozporządzenia przez stroną pozwaną przysługującym jej wedle treści księgi wieczystej prawem użytkowania wieczystego, wyrok korzystny dla strony powodowej nie doprowadzi do uzyskania przez nią spornej nieruchomości, która stanowi podstawową bazę materialną działalności gospodarczej prowadzonej przez powódkę. Jednocześnie, zdaniem Sądu Okręgowego, przyjęty sposób zabezpieczenia nie obciąża pozwanej ponad potrzebę.

Powyższe postanowienie zostało zaskarżone w całości przez stronę pozwaną, która podniosła zarzuty naruszenia prawa procesowego, tj.: 1) art. 730¹ §1 k.p.c. poprzez przyjęcie, że powódka uprawdopodobniła swoje roszczenie wynikające z umowy spółki zawartej w dniu 17 grudnia 1999 r., podczas gdy w wyniku stwierdzenia nieważności tej umowy Sąd Rejonowy w Muszynie prawomocnym wyrokiem z dnia 12 lipca 2010 r., sygn. akt I C 87/09, uznał, iż prawo użytkowania wieczystego wraz z prawem własności budynków przysługuje stronie pozwanej; 2) art. 365 §1 k.p.c. w zw. z art. 13 §2 k.p.c. i w zw. z art. 730 §1 k.p.c. poprzez przyjęcie, że prawomocny wyrok dotyczący uzgodnienia treści księgi wieczystej i wskazujący pozwaną spółkę jako podmiot uprawniony z tytułu prawa użytkowania wieczystego nie wiąże sądu w postępowaniu o zobowiązanie pozwanego do złożenia oświadczenia woli dotyczącego przeniesienia na powódkę tego właśnie prawa w oparciu o umowę spółki z dnia 17 grudnia 1999 r.; 3) art. 243 k.p.c. w zw. z art. 13 §2 k.p.c. poprzez przyjęcie, że zasada swobodnej oceny dowodów wyrażona w art. 233 §1 k.p.c. nie ma zastosowania w postępowaniu zabezpieczającym, podczas gdy wspomniana zasada ma zastosowanie przy ocenie dowodów dokonywanej w toku postępowania zabezpieczającego, w związku z czym sąd w tym postępowaniu nie jest uprawniony do pobieżnej analizy materiału dowodowego; 4) art. 243 k.p.c. w zw. z art. 13 §2 k.p.c. poprzez przyjęcie, że przepis ten nakazuje sądowi dokonanie jedynie pobieżnej analizy dostarczonego przez wnioskodawcę w postępowaniu zabezpieczającym materiału dowodowego, podczas gdy w rzeczywistości przepis ten przewiduje tylko taką możliwość, które wykorzystanie jest uzależnione od okoliczności konkretnej sprawy i 5) art. 233 §1 k.p.c. w zw. z art. 13 §2 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i dokonanie jedynie pobieżnej analizy materiału dowodowego zamiast ścisłego zastosowania reguł swobodnej oceny dowodów.

W uzasadnieniu zażalenia pozwana podniosła, że sąd I instancji w wyniku przeprowadzenia jedynie pobieżnej analizy materiału dowodowego doszedł do wadliwego przekonania, że dokumenty załączone przez powódkę do pozwu uprawdopodobniają dochodzone przez nią roszczenie. Tymczasem stanowiąca źródło roszczenia strony pozwanej umowa spółki z dnia 17 grudnia 1999 r. została uznana za nieważną w postępowaniu o uzgodnienie treści księgi wieczystej zakończonej wyrokiem Sądu Rejonowego w Muszynie z dnia 12 lipca 2010 r., sygn. akt I C 87/09. Innymi słowy, strona powodowa konstruuje swoje roszczenie w oparciu o nieważną umowę spółki. Nieważność ta ma charakter trwały i nie może podlegać konwalidacji, albowiem jest skutkiem naruszenia art. 203 k.h. (jego odpowiednikiem jest obecnie art. 210 k.s.h.), tj. wynikiem braku, który nie może być sanowany poprzez upływ czasu. Zdaniem autora zażalenia, skoro w jednym postępowaniu prawomocnie orzeczono, że aport rzeczowy nie przeszedł na powódkę wobec nieważnej kauzy, jaką była umowa spółki z dnia 17 grudnia 1999 r., to nie można na podstawie tej umowy domagać się nakazania pozwanej złożenia oświadczenia woli prowadzącego do przeniesienia tego samego aportu. Oznacza to, że strona powodowa nie tylko nie uprawdopodobniła swojego roszczenia, ale wręcz przedstawiła dowody świadczące o tym, iż jej roszczenie nie istnieje. Zdaniem pozwanej spółki, skoro w prawomocnym wyroku z dnia 12 lipca 2010 r. Sąd Rejonowy w Muszynie, sygn. akt I C 87/09, uznał umowę spółki z dnia 17 grudnia 1999 r. za nieważną, to pozew w niniejszej sprawie powinien być odrzucony na podstawie art. 199 §1 pkt 2 k.p.c., przez co żądanie zabezpieczenia roszczenia dochodzonego w niniejszej sprawie nie powinno być uwzględnione.

Pozwana spółka wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez oddalenie w całości wniosku powódki o udzielenie zabezpieczenia oraz zasądzenie od powódki na jej rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym.

W uzupełnieniu zażalenia z dnia 27 września 2012 r. pozwana spółka podniosła dodatkowo zarzut naruszenia przepisu art. 1047 §1 k.p.c. w zw. z art. 730 §1 k.p.c. i art. 365 §1 k.p.c. poprzez błędne uznanie, że powódka uprawdopodobniła swoje roszczenie, podczas gdy w prawomocnie zakończonym postępowaniu o uzgodnienie księgi wieczystej sądy

orzekające w tej sprawie przesądziły o nieważności *causae* dla żądania powoda, tj. umowy spółki z o.o. (...) dodatkowy dowodów w sprawie pozwany przedłożył uzasadnienie wyroku Sądu Okręgowego w Nowym Sączu z dnia 29 maja 2012 r., sygn. akt III Ca 256/11, wydane w sprawie o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym.

Uzasadnienie wyroku z dnia 29 maja 2012 r. zostało też zawnioskowane jako dowód w sprawie przez stronę powodową w piśmie z dnia 28 września 2012 r., która nadto przedstawiła postanowienie Sądu Okręgowego w Nowym Sączu z dnia 13 września 2012 r., sygn. akt III Ca 256/11, w przedmiocie wstrzymania skuteczności wyroku Sądu Okręgowego w Nowym Sączu z dnia 29 maja 2012 r., sygn. akt III Ca 256/11, do czasu ukończenia postępowania kasacyjnego. W tym stanie rzeczy, zdaniem powódki, nie można obecnie twierdzić, że postępowanie o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym zostało prawomocnie i skutecznie zakończone.

Ponadto, strona powodowa w piśmie z dnia 28 września 2012 r. podniosła, cytując odpowiednie fragmenty uzasadnień, że obydwa sądy orzekające w sprawie o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym stwierdziły, iż nie orzekają o nieważności umowy spółki, a jedynie o nieważności umowy przenoszącej prawo użytkowania wieczystego. Zdaniem powódki, w sprawie o uzgodnienie treści księgi wieczystej sąd nie rozstrzygnął w sposób wiążący dla innych sądów kwestii istnienia obowiązku wniesienia wkładu. Powódka zauważyła przy tym, że zarówno w tamtej sprawie, jak i w tej sprawie sądy nie są uprawnione do badania ważności umowy spółki z o.o. z uwagi na art. 21 §4 k.s.h. w zw. z art. 620 §2 k.s.h. Przywołany przepis stanowi bowiem o tzw. konwalidacyjnym skutku wpisu do rejestru, który oznacza, że po upływie 5 lat od rejestracji spółki nie można skutecznie kwestionować bytu spółki. Po rejestracji spółki sankcja nieważności bezwzględnej zostaje wyprzedzona przez system usuwania braków określony w przepisach k.s.h., przez co nie ma możliwości zastosowania art. 58 §1 k.c. do umowy spółki. Powódka zwróciła również uwagę, że dopuszczenie możliwości odrębnego, tj. poza regulacją art. 21 §4 k.s.h., kwestionowania ważności zobowiązania współnika do wniesienia wkładu prowadziłoby w praktyce do pojawienia się w obrocie tzw. spółek bezwkładowych.

W piśmie z dnia 28 września 2012 r. powódka wniosła o oddalenie zażalenia i zasądzenie od strony pozwanej na rzecz strony powodowej kosztów postępowania zażaleniowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Zażalenie jest bezzasadne.

Zarzuty podniesione w zażaleniu opierają się na przyjmowanym *implicite* założeniu, wedle którego przedmiot niniejszej sprawy jest w zasadzie identyczny z przedmiotem sprawy toczącej się przed Sądem Rejonowym w Muszynie pod sygn. akt I C 87/09. W jednym i drugim postępowaniu chodzi bowiem, zdaniem autora zażalenia, o kwestię ważności zobowiązania pozwanej spółki do przeniesienia na powódkę prawa użytkowania wieczystego nieruchomości położonej w K. objętej księgą wieczystą nr (...). W związku z takim założeniem, autor zażalenia twierdzi, że w niniejszej sprawie sąd jest związany zapatrywaniem wyrażonym przez Sąd Rejonowy w Muszynie i Sąd Okręgowy w Nowym Sączu, wedle którego zawarte w umowie spółki z dnia 17 grudnia 1999 r. zobowiązanie współnika będącego poprzednikiem prawnym pozwanej spółki do przeniesienia na tworzoną spółkę prawa użytkowania wieczystego określonej nieruchomości jest nieważne, albowiem współnik ten nie był prawidłowo reprezentowany przy zawarciu wskazanej umowy spółki.

Z takim postawieniem sprawy nie można się jednak zgodzić, albowiem moc wiążąca orzeczenia (art. 365 §1 k.p.c.) może być rozważana tylko wtedy, gdy rozpoznawana jest inna sprawa niż ta, w której wydano poprzednie orzeczenie oraz gdy kwestia rozstrzygnięta innym wyrokiem stanowi zagadnienie wstępne (por. wyrok SN z dnia 20 września 2011 r., I BU 2/11, Lex nr 1101320). Wyrok wydany w sprawie o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym ma niewątpliwie pewne znaczenie *prejudycjalne* w niniejszej sprawie. Zgodnie bowiem z treścią sentencji tego wyroku sąd w niniejszej sprawie jest zobowiązany przyjąć, iż prawo użytkowania wieczystego nieruchomości objętej księgą wieczystą nr (...) przysługuje spółce (...). W. (...) S.A. w Z.. Ponadto, mając na względzie okoliczność, iż powództwo o uzgodnienie treści księgi wieczystej jest specyficznym rodzajem powództwa o ustalenie, należy

także przyjąć, iż sąd w niniejszej sprawie winien uznać, w ślad za sądami orzekającymi w sprawie o uzgodnienie treści księgi wieczystej, za nieważną umowę przenoszącą na spółkę (...) sp. z o.o. prawo użytkowania wieczystego w wykonaniu zobowiązania zawartego w umowie spółki z dnia 17 grudnia 1999 r. Stwierdzenie nieważności tej umowy o charakterze czysto rzeczowym stanowiło bowiem bezpośrednią przyczynę rozstrzygnięcia, iż użytkownikiem wieczystym nieruchomości objętej księgą wieczystą nr (...) jest spółka pozwana w niniejszej sprawie.

Nie można natomiast podzielić zapatrywania, że sąd w niniejszej sprawie jest związany również ocenami prawnymi zawartymi w uzasadnieniu wyroku zapadłego w sprawie o uzgodnieniu treści księgi wieczystej, które doprowadziły sądy orzekające w tej sprawie do stwierdzenia nieważności umowy przenoszącej użytkowanie wieczyste (umowa rzeczowej). Stanowisko iż moc wiążąca orzeczenia określona w art. 365 §1 k.p.c. jest zasadniczo ograniczona do stanu prawnego wynikającego z sentencji tegoż orzeczenia i nie rozciąga się ani na ustalenia faktyczne poczynione w innej sprawie, ani na poglądy prawne wyrażone w uzasadnieniu zapadłego w niej wyroku, było wielokrotnie wyrażane w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. przykładowo wyrok z dnia 21 kwietnia 2010 r., V CSK 356/09, Lex nr 584211, wyrok z dnia 20 września 2011 r., III SK 5/11, Lex nr 1101331, wyrok z dnia 29 września 2011 r., IV CSK 652/10, Lex nr 1129162). O trafności tego stanowiska przekonuje w szczególności okoliczność, iż w procesie cywilnym nie ma możliwości zaskarżenia samego uzasadnienia orzeczenia, tj. nie ma możliwości kwestionowania samych motywów rozstrzygnięcia bez jednoczesnego zgłoszenia wniosku o zmianę lub uchylenie sentencji orzeczenia (por. uchwała SN z dnia 17 września 1957 r., I CO 20/57, OSNPG 1959/1/51). W sprawie o uzgodnienie treści księgi wieczystej nie byłaby zatem dopuszczalna apelacja opierająca się zarzucie, że umowa przenosząca prawo użytkowania wieczystego (umowa rzeczowa) jest wprawdzie nieważna, ale z innej przyczyny niż przyjął to sąd, tj. z innej przyczyny niż nieważność zobowiązania do przeniesienia tego prawa zawartego w umowie spółki z dnia 17 grudnia 1999 r. Niedopuszczalność tak ujętej apelacji przesądza o tym, iż motywy, które skłoniły sąd do uznania za nieważną wspomnianą umowę rzeczową nie są objęte mocą wiążącą orzeczenia, tzn. nie są one wiążące dla sądów orzekających w innych sprawach.

Zauważyć też należy, że gdyby podzielić pogląd autora zażalenia o związaniu sądu w niniejszej sprawie poglądem, wedle którego nieważne jest samo zobowiązanie do przeniesienia prawa użytkowania wieczystego, doszłoby do patowej sytuacji, w której sąd byłby związany zarówno orzeczeniem uznającym umowę spółki za częściowo nieważną, tj. w zakresie zobowiązania do wniesienia wkładów, jak i orzeczeniem sądu rejestrowego o wpisie spółki z o.o. do rejestru przedsiębiorców, z którego z kolei wynika, że zawarta umowa spółki jest ważna również w zakresie postanowienia dotyczącego zobowiązania do wniesienia wkładów.

Powyższe uwagi prowadzą wniosku, iż zarzut naruszenia przez sąd I instancji regulacji art. 365 §1 k.p.c. nie jest uzasadniony. Nie można bowiem mówić o związaniu sądu orzekającego w niniejszej sprawie poglądem o nieważności zobowiązania do przeniesienia prawa użytkowania wieczystego zawartego w umowie spółki z dnia 17 grudnia 1999 r. Niewątpliwie jednak sąd I instancji w ramach rozważania kwestii uprawdopodobnienia roszczenia winien przynajmniej wstępnie rozważyć argumenty wskazujące na nieważność tego zobowiązania. Odnosząc się do tej kwestii zauważyć należy, że strony niniejszego postępowania prezentują diametralnie różne poglądy na temat znaczenia regulacji art. 21 §4 k.s.h. Pozwana spółka wyraża bowiem zapatrywanie, wedle którego sanowane przez upływ czasu mogą być tylko braki wyraźnie wymienione w §1 przywołanego przepisu, do których nie zaliczono braku polegającego na wadliwej, tj. naruszającej regulację art. 210 §1 k.s.h. (poprzednio art. 374 k.h.) reprezentacji wspólnika. Oznacza to, że kwestionowanie ważności (w całości lub w części) umowy spółki na innych podstawach niż wymienione w art. 21 §1 k.s.h. jest dopuszczalne bez ograniczeń czasowych, a nadto, na taką nieważność można się powoływać praktycznie w każdym postępowaniu. Z kolei powodowa spółka uważa, iż regulacja art. 21 k.s.h. ma charakter ścisłego wyjątku, u podstaw którego legło założenie, iż wyeliminowanie z obrotu spółki kapitałowej wpisanej do rejestru jest dopuszczalne tylko w szczególnie uzasadnionych wypadkach, a nadto może nastąpić tylko w ograniczonym czasie i w ramach szczególnej procedury. Oznacza to, że inne ewentualne przyczyny nieważności umowy spółki są praktycznie rzecz ujmując bez znaczenia, gdyż nie można się na nie skutecznie powoływać po zarejestrowaniu spółki. Za trafny należy uznać pogląd prezentowany przez powodową spółkę. Zauważyć bowiem należy, że w §1 art. 21 k.s.h. wymienione zostały braki i uchybienia o najwyższym ciężarze gatunkowym (m.in. okoliczność, że umowa spółki w ogóle nie została zawarta). Zupełnie nieracjonalne byłoby zatem stanowisko, w ramach którego możliwość powoływania się

na tego rodzaju braki i uchybienia byłaby ściśle limitowana, natomiast braki i uchybienia o lżejszym charakterze mogłyby prowadzić w każdym czasie do eliminacji spółki z obrotu. Zaznaczyć też należy, że każdy sąd jest związany domniemaniem wyrażonym w art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 168, poz. 1186 z późn. zm.), wedle którego należy uważać, że dane wpisane do rejestru są prawdziwe. W przypadku spółki z o.o. ujawnieniu w rejestrze podlega w szczególności okoliczność, że wspólnicy wnieśli wkłady niepieniężne i otrzymali za nie określoną liczbę udziałów (art. 38 pkt 8 lit. a ustawy o KRS). Wykluczone jest tym samym, aby sąd na potrzeby prowadzonego przez siebie postępowania przełamywał domniemanie wynikające z wpisu w rejestrze przedsiębiorców KRS i stwierdzał, że wbrew treści wpisu w rejestrze obowiązek wniesienia wkładów niepieniężnych w rzeczywistości w ogóle nie powstał.

Podsumowując powyższe uwagi, stwierdzić należy, że brak jest uzasadnionych podstaw do uznania za nieważne zobowiązania do przeniesienia na powodową spółkę prawa użytkowania wieczystego nieruchomości objętej księgą wieczystą nr (...). Stanowisko sądu I instancji, wedle którego powodowa spółka uprawdopodobniła przysługujące jej roszczenie, jest zatem trafne, mimo iż sąd ten bliżej nie odniósł się do wskazanej kwestii.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 397 §2 k.p.c. O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 745 §1 k.p.c., wedle którego o kosztach postępowania zabezpieczającego sąd rozstrzyga w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.